

Al. 998.

Geſti Ma-Rahwa

Kalender,

ehf

Låht = Namat

1800.

Alasta peäle, parrast meie

Isfanda Iesusse Kristusle
Gündimist.

Talliņas,

Trāffitud Minuthi Kirjadega.

Pärrast sedda kullist Jesusse Kristusse
fündimist, on tänuawo se 1802. aasta.

Pärrast ma ilma lomist " " 5749

Pärrast Euterusse õige usso illes-
wõtmist " " " " 284

Pärrast wanna katko " " 143

Pärrast sedda kui wäggi Pranburgi
läks " " " " 122

Pärrast sedda kui Toompä põllend 116

Pärrast sedda sure nälja hakkatust 105

Pärrast teist katko " " " " 90

Pärrast meie armolisema Reiseri ja
Sure Herra Paul Petrowits
fündimist " " " " 40

Pärrast sedda kui ta hakkand wallits
fema " " " " 4

Pühh : Päwa Märk N. G.

Joulo ja Wastla päwa wahhel, on:
Maddalat, Päwa.

Märfide selletaminne.

Noor ku.

Essimenne werendel.

Täis ku.

Wimne werendel.

Hea aadrit lasta.

Hea kuppe lasta.

Hea arstimisse rohto wõtta.

Hea kühwada ning istutada.

Hea lapsi wõõrutada.

Sedda, mis pitkalliste peab kasiwama.

Hea puid raiuda hõne tarwis.

Uhjo tarwis.

p. pärrast.

p. l. pärrast lounat.

e. l. enne lounat.

P. Pühha.

JAMURJUS.

Neäri = Ru.

Kristusse ümberleikamisf.		
	Neäri. P.	Luk. 2, 21. Alta Jummal!
1 Pühhap.	Ubel	Selget
2 Esmasp.	Set	✓ Il
3 Teisipäaw	Enot	mat,
4 Keßknäddal	Metusaleml	♣
5 Neljaspäaw	Running. P.	laus
6 Rede	Julianus	C 9, 45. e. l.
7 Loupäaw		

JESUS 12 aastat wana.		
	P. pär. 3. R. P.	Luk. 2, 41.
8 Pühhapäaw	Peatus	ge
9 Esmasp.	Paawli Päaw.	✓
10 Teisipäaw		Rül
11 Keßknäddal	Swraim	♣
12 Neljasp.	Rein	ma
13 Rede	Hilarius!	ga.
14 Loupäaw	Weliks	☼ 5, 12. e. l.

Pulmad Rang: Linnas. Joann. 2, 1.		
	2 P. pär. 3. R. P.	Nende
15 Pühhap.		✓
16 Esmasp.	Risbrecht	

Sel Kuul on 31 Päwa.

17 Teisipäaw	Tönnise P.	järrel
18 Keßknäddal	Uksel.	✓
19 Neljasp.	Sara	woik
20 Rede	Paaw. Sebask.	✠ fid
21 Loupäaw	Neto	D 10, 26, p. l.

Peälkust Kapernauma Linnas. Matt. 8, 1.		
	3. P. p. 3. R. P.	uddus
22 Pühhap.	Lotta	fed,
23 Esmasp.	Timoteus	♣ ja
24 Teisipäaw	Paawli. Umb.	Lummes
25 Keßknäddal	Polikarpus	saddo
26 Neljasp.	Krisostom	ning
27 Rede		Ratel.
28 Loupäaw		

Kristus Laewa peäl. Matt. 8, 23.		
	4 P. p. 3. R. P.	☼ 7, 10. p. l.
29 Pühhap.	Ubelgund	pehmet Il
30 Esmasp.	Ann	mat tulla.
31 Teisipäaw		

12 nel selle ku päwal, touseb päike kello 8. ning ühhe pole tundi, lähkää alla, kello 3 ning ühhe pole tundi. Päaw on pitk 7. tundi, ja ö 17. tundi.

WERNERUS.

Riinla: Ru.

1 Keßnåddal	Pirrit	Diiske
2 Neljaspääw	Riinla P.	ja
3 Rede	Hanna	nåddune.
4 Loupääw	Weronika	✓

Wina: måest. Matt. 20, 1.

5 Pühhap.	P. e. Rr. III. P.	(5, 36. p. 2.)
6 Esmasp.	Doorkenne	Selget,
7 Teisipääw	Rikart	tuul:
8 Keßnåddal	Kåsperdina	✓
9 Neljasp.	Salomon	set,
10 Rede	Kolastika	ja
11 Loupääw	Edo	kul:

Riilmi: Mehhest. Luk. 8, 4.

12 Pühhap.	P. e. Rr. III. P.	6, 56. p. 2.
13 Esmasp.	Denigna	mat
14 Teisipääw	Walentin	Ilmat
15 Keßnåddal	Waußtina	on
16 Neljasp.	Juliana	✓ nuiid

Sel kuul on tånnawo 29 Pääwa.

17 Rede	Alexander	odata.
18 Loupääw	Konfordia	✓

Pimme Tee: åres. Luk. 18, 31.

19 Pühhap.	Paast. Pühha.	Seits
20 Esmasp.	Eigarius	7, 47. p. 2.
21 Teisipääw	Wastla P.	lit:
22 Keßnåddal	Luchta P.	Petri P.
23 Neljasp.	Serenus	kut ja
24 Rede	Maddise P.	✓ Pääwa:
25 Loupääw	Wiktorius	♣ paist:

Kristusse kiusatamisest. Matt. 4, 1.

26 Pühhap.	1 P. Paastus.	set
27 Esmasp.	Nestor	✓ Il:
28 Teisipääw	Leander	7, 51. s. 1.
29 Keßnåddal	Iustus	ma

16 nel selle ku päwal touseb päike kello 7, lähhäb alla, kello 5. Pääw on 10, d agga 14. tundi pikk.

MMEZUS.

Vaasto, Ku.

1 Neljasp.	Albinus	Kül:
2 Rede	Medea	ma
3 Loupääw	Eers	^

Kananea, Naesest. Matt. 15, 21.

4 Pühhap.	2 P. Vaastus.	Ilmas
5 Esmasp.	Janus	te
6 Teisipääw	Kotwrid	(1, 9, 1, 1)
7 Kestnåddal	Perpetua	✓ järrel
8 Neljasp.	Pääri Pääw.	on
9 Rede	Siprian	†
10 Loupääw	Mikens	✓ sel:

Gest kes kurratist waawatud.

11 Pühhap.	3 P. Vaastus.	Lut. II, 14.
12 Esmasp.	Krefor	get
13 Teisipääw	Ernestus	☼ 10, 17. e. 2
14 Kestnåddal	Sakarias	☼ Pää
15 Neljasp.	Longinus	wat,
16 Rede	Kert	†
17 Loupääw	Druto	Päwa:

Sel Kuul on 31 Päwa.

5000 Wiehe Sõdmissesest Joann, 6, 1.

18 Pühhap.	4 P. Vaastus.	paist:
19 Esmasp.	Kabriel	misses
20 Teisipääw	Matrona	☼ ga
21 Kestnåddal	Vent	2, 46. p. 1.
22 Neljasp.	Kawael	^
23 Rede	Tiits	lota.
24 Loupääw	Rasimir	Niiske,

Jesus kinnwidega wiisatud. Joann 8, 46.

25 Pühhap.	5 P. Vaastus Paast. Mar. P.	ja
26 Esmasp.	Emmanuel	☼
27 Teisipääw	Rustaw	☼
28 Kestnåddal	Rideon	6, 18. p. 1.
29 Neljasp.	Kido	kilmat
30 Rede	Udonias	^
31 Loupääw	Tertaus	Sõb.

ionel selle fu päwal touseb päike kello 6, lähkääb alla kello 6 pääw on 12. ja õ 12. tundi pitt.

Kristusse sisse: sötmissfest. Matt. 21, 1.		
1 Pühhap.	6 P. Paastus. Karjaliste P.	
2 Esmasp.	Teodorus	Seggas
3 Teisipäaw	Werdinand	* ste
4 Restnāddal	Umbros	(9, 10. e. l.)
5 Neljasp.	Suur Neljas P.	ja
6 Rede	Suur Rede.	niiske:
7 Loupāaw	Maron	∴ te

Kristusse illestousmissfest. Mark. 16, 1.		
8 Pühhap.	1 Pühha.	Ilmas
9 Esmasp.	2 Pühha.	te
10 Teisipäaw	3 Pühha.	jaar el,
11 Restnāddal	Leo	* 2, 34. e. l.
12 Neljasp.	Julius	woif:
13 Rede	Serwasius	fid
14 Loupāaw	Kiini P.	

Kiini-pandub Ulfist. Joann 20, 19.		
15 Pühhap.	1 P. p. III. P.	fo:
16 Esmasp.	Rudolw	iat

17 Teisipäaw	Hans	ja
18 Restnāddal	Walerian	Pāwas
19 Neljasp.	Timon	paist:
20 Rede	Udolarins	16, 9. e. l.
21 Loupāaw	Sulpisius	* sed

Heast karjatfest, Joann. 10, 11.		
22 Pühhap.	2 P. p. II. e. l. P.	Ilmat
23 Esmasp.	Jürri P.	tulla.
24 Teisipäaw	Albert	☿ Selge.
25 Restnāddal	Marlusse P.	Tuul:
26 Neljasp.	Etsekias	
27 Rede	Ludolw	☼ 2, 50. e. l.
28 Loupāaw	Klaus	set

Urrikesse aia pärrast Joann. 16, 16.		
29 Pühhap.	3 P. p. III. P.	Il:
30 Esmasp.	Reinmund	mat

12 nel selle ku päwal touseb päilit, pole tundi pärrast kello 4 ning lähhab alla, pool tundi pärrast kello 7. Päaw on pitt 15. ja d 9. Tundi.

1 Teisipäaw	Wolbri P.	Willo
2 Keßnåddal	Sigismund	ja
3 Neljaspäaw	† Leidminne. Eule † Pääw.	(6, 34. p. l.)
4 Rede	Rottarb	* uds
5 Loupäaw	Susanna	dune
Kristusse ärraminneissfest. Joann. 16, 5.		
6 Pühhap.	4 P. p. illest. P.	Ilm,
7 Esmasp.	Tanislauß	wahhes
8 Teisipäaw	Valerius	tab
9 Keßnåddal	Job	Päwa=
10 Neljasp.	Ilmo † Pääw.	* paist=
11 Rede	Parnabas	☉ 6, 45. p. l.
12 Loupäaw	Wiktor	misses
Digest pallumissfest. Joann. 16, 23.		
13 Pühhap.	5 P. p. ill. P.	ning
14 Esmasp.	Liberatus	Wih=
15 Teisipäaw	Sabina	maga.
16 Keßnåddal	Sohwi	☉

17 Neljasp.	Suur † Pääw.	☉ Selle
18 Rede	Erik	järrel
19 Loupäaw	Madli	☉ 5, 48. p. l.
Rõmustajast, Joann. 15, 26.		
20 Pühhap.	6 P. p. illest. P.	on
21 Esmasp.	Tesiderins	foe
22 Teisipäaw	Smilia	* Tuul,
23 Keßnåddal	Eduard	ning
24 Neljasp.	Pendiks	mürriß
25 Rede	Urwan.	☉ 10, 2. c. l
26 Loupäaw	Ester	
Pühhast Waimust, Joann. 14, 23.		
27 Pühhap.	Melli = Pühhi	tamis
28 Esmasp.	Leine Pühha	sed
29 Teisipäaw	Kolmas Pühha	oda=
30 Keßnåddal	Peternella	* ta.
31 Neljasp.	Wikant	

8mal selle ku päwal touseb päike pole tundi pärrast kello 3. ning lähhab alla pole tundi pärrast kello 8. Päaw on pitk 17. ö agga 7. tundi.

JUNJUS.

Jaani = Ku.

1 Rede	Kotškal	Coe
2 Loupääw	Hiskia	C 6, 8, 6, 4

JESUS ja Nikodemus. Joann. 3, 1.

3 Pühhap.	3 aino Jum. P.	ja
4 Esmasp.	Liisa	† selge.
5 Teisipääw	Ponirwasius	Uddus
6 Keßnääddal	Artemius	...
7 Neljasp.	Lukretsia	ne.
8 Rede	Medardus	†
9 Loupääw	Pittem Pääw.	Wihm

Kittast Mehhest. Luk. 16, 19.

10 Pühhap.	1 P. p. 3. a. J. P.	☼ 9, 54. e. L.
11 Esmasp.	Wlawius	ja
12 Teisip.	Pasilides	rahhe.
13 Keßnääddal	Tobias	☼
14 Neljasp.	Mall.	Selget
15 Rede	Wibi Pääw.	ja
16 Loupääw	Justina	† pāwaz

Surest Ohto:õma aiaft, Luk. 14, 16.

17 Pühhap.	2 P. p. 3. a. J. P.	paist:
18 Esmasp.	Nikander	☽ 2, 17. e. L.
19 Teisipääw	Kerwasius	set
20 Keßnääddal	Ulgarus	Ilmat.
21 Neljasp.	Rael	Mürriß:
22 Rede	Uhtasius	▲
23 Loupääw	Pasilius	ta:

Kaddunud Lambast, Luk. 15, 1.

24 Pühhap.	3 P. p. 3. a. J. P. Jani P. ☼ 4, p. L.	
25 Esmasp.	Kristiana	minne
26 Teisipääw	Jeremias	▲ ☼ ja
27 Keßnääddal	Ladislaus	tuul,
28 Neljasp.	Josua	kange
29 Rede	Peetr. Pawol. P.	wihmas
30 Loupääw	Judit	☼ † ga.

1 onel selle Ku Päwal touseb päike 3. werendel pärrast kello 2. ning lähhää alla, üks werendel pärrast kello 9. Pääw on pitt 18 ning üks pool tundi. D on 5 ning üks pool tundi.

Olge armolissed, Luk. 6, 36.

1 Pühhap.	4 P.p. 3 a. J. P.	C 8, 8. p. 2.
2 Esmasp.	Heina Mar. P.	Müüd
3 Teisipääw	Kornelius	woiks
4 Restnaddal	Ulrik	kan:
5 Neljaspääw	Anselm	ge
6 Rede	Hektor	∴ rahhe,
7 Loupääw	Erino	† mür:

Rohkest kalla-sagist, Luk. 5, 1.

8 Pühhap.	5 P.p. 3 a. J. P.	rista:
9 Esmasp.	Kilian	☼ I 1, 40. p. 2.
10 Teisipääw	Israel	misses
11 Restnaddal	Eleonora	wih:
12 Neljasp.	Hindrik	mas
13 Rede	Marrette P.	ja
14 Loupääw	Ponawent	tulega

Wariseride Dignusfest. Matt. 5, 20.

15 Pühhap.	6 P.p. 3 a. J. P.	Upost. Jagg.
16 Esmasp.	August	tulla.

17 Teisipääw	Aleksius	☼ 8, 40. e. 2.
18 Restnaddal	Rosina	Pärrast
19 Neljasp.	Ruwina	sed:
20 Rede	Elias	da
21 Loupääw	Taniel	☼ on

4000 Rehhe söötmisfest, Mark. 8, 1.

22 Pühhap.	7 P.p. 3 a. J. P.	paudo
23 Esmasp.	Karolina	ia
24 Teisipääw	Kirsti	☼ 0 40, e. 2.
25 Restnaddal	Jacobi P.	waitset
26 Neljasp.	Anno	∴ Iimat,
27 Rede	Marta	☼ udduse
28 Loupääw	Peadrin	☼ öödega

Walle Prohmetidest, Matt. 7, 15.

29 Pühhap.	8 P.p. 3 a. J. P.	Olowi Pääw.
30 Esmasp.	Kermann	∴ lota.
31 Teisipääw	Abdon	☼ 0, 44. p. 2.

14nel selle ku päwal touseb päike 3. werendel pärrast kello 4 ning läbhää alla, werendel pärrast kello 7. päaw on pitk 14. ning üks pool, d agga 9 ning üks pool tundi.

1 Kestnåddal	Petri Wang.	Selge
2 Neljaspääw	Annibal	ja
3 Rede	Eleasar	foe.
4 Loupääw	Judas	*
Ullekohtsest Maia = piddajast, Luk. 16, 1.		
5 Pühhap.	9 P. p. 3. a. J. P.	
6 Esmasp.	Tominius	Wilhm,
7 Teisipääw	Eigenius	rahhe =
8 Kestnåddal	Donatus	o, 17..
9 Neljasp.	Romanus	ja
10 Rede	Lauvitse P.	4 tange
11 Loupääw	Herm	

Jerusalemma Riina ärrarikmisest Luk. 19, 41.		
12 Pühhap.	10 P. p. 3. a. J. P.	tules
13 Esmasp.	Eisebius	ga
14 Teisipääw	Ello	Mürris =
15 Kestnåddal	Rufli Mar.	2, 2. p. 1.
16 Neljasp.	Isaak	* ta =
17 Rede	Onesimus.	minne.

18 Loupääw	Leno	...
Wariserist ja Edmerist, Luk. 18, 9.		
19 Pühhap.	11 P. p. 3. a. J. P.	Willo
20 Esmasp.	Rut	ja
21 Teisipääw	Wilibert	niiske
22 Kestnåddal	Sakeus	10, 42, e. 2.
23 Neljasp.	Parfabas	ning
24 Rede	Pertli Pääw.	uddune.
25 Loupääw	Ludewik	...
Kurdist ja keletumast, Mark. 7, 31.		
26 Pühhap.	12 P. p. 3. a. J. P.	Sojat
27 Esmasp.	Perend	* selget
28 Teisipääw	Alufustin	Ilmat.
29 Kestnåddal	Joann. Huik.	7, 8 e. 2.
30 Neljasp.	Rebekka	
31 Rede	Penjamin	

14. selle ku päwal touseb päike 3. werendel pärrast fello 4. ning lähhab alla, werendel pärr. fello 7. P. on piik 14 ning üks pool, 8 agga 9. ning üks pool tundi.

SEPTEMBER. Suggise-ehk Mihli: Ku.

1 Loupääw	Ekidius	Uds
Preestrif ja Lewitist, Luk. 10, 23.		
2 Pühhap.	13 P. p. 3. a. J. P.	dune
3 Esmasp.	Reinard	ja
4 Teisipääw	Moses	foe.
5 Restnädal	Rah	Laew
6 Neljaspääw	Magnus	0, 4. e. l.
7 Rede	Regina	pils
8 Loupääw	Maria Sündm	
Kümnest Piddali: többifest. Luk. 17, 11.		
9 Pühhap.	14 P. p. 3. a. J. P.	wis,
10 Esmasp.	Eobald	wihz
11 Teisip.	Pödril Pääw	ma
12 Restnädal	Sirus	7, 39. p. l.
13 Neljasp.	Amatus	faos
14 Rede	† Ullendau.	
15 Loupääw	Nikodemus	
Mammionast, Matt. 6, 24.		
16 Pühhap.	15 P. p. 3. a. J. P.	ga.

Sel Kuul on 30 Päwa.

17 Esmasp.	Titus	Willut, selget
18 Teisipääw	Werner	11, 48 p. l.
19 Restnädal	Wauustus	tuulz
20 Neljasp.	Löns	
21 Rede	Wattensse. P.	set
22 Loupääw	Morits	
Naini: Liina: Surnust, Luk. 7, 11.		
23 Pühhap.	16 P. p. 3. a. J. P.	Pä-
24 Esmasp.	Kleomas	wat,
25 Teisipääw	Haralt	ja
26 Restnädal	Tetel	külz
27 Neljasp.	Adolw	mat
28 Rede	Wentzel	2, 12. e. l.
29 Loupääw	Mihli Pääw	
Wee: többifest. Luk. 14, 1.		
30 Pühhap.	17 P. p. 3. a. J. P.	Öbb.
12 nel selle ku päwal touseb päife kello 6. ning lähkää alla kello 6. pääw on pitt 12. ning ö ka 12. tundi.		

OCTOBER.

Wina: meil Roja: Ku.

1 Esmasp.	Volrad	Sel:
2 Teisipääw	Jairus	gede
3 Keßnåddal	Wollmer	✓ Simate
4 Neljaspääw	Prants	järvel,
5 Rede	Wibes	on
6 Loupääw	Amalia	☀ 11, 12 e. l.

Suremast Kåsfust. Matt. 22, 34.

7 Pühhap.	18 P.p. 3. a. J. P.	niis:
8 Esmasp.	Eionisius	✓ fet,
9 Teisip.	Tomasia	uddu:
10 Keßnåddal	Purkart	set,
11 Neljasp.	Angelus	↗
12 Rede	Mai	☼
13 Loupääw	Terefa	☾ 2, 49. e. l.

Alwatud Junimesest. Matt. 9, 1.

14 Pühhap.	19 P.p. 3. a. J. P.	lum:
15 Esmasp.	Heddo	mes
16 Teisipääw	Kallus	↗
17 Keßnåddal	Olop	

Sel Kuul on 31 Pääwa.

18 Neljasp.	Lukas	seggas
19 Rede	Lutsius	tut,
20 Loupääw	Wendelin	☀ 3, 59. p. l.

Pulma Ribest, Matt. 22, 1.

21 Pühhap.	20 P.p. 3. a. J. P.	ning
22 Esmasp	Sewerin	Kälmat
23 Teisipääw	Salome	St:
24 Keßnåddal	Wlorentin	☼
25 Neljasp.	Kristian	mat
26 Rede	Amandus	↗
27 Loupääw	Wilip	odas

Runninga: Mehhe: Poigst, Joann. 4, 47.

21 P.p. 3. a. J. P. **☀ 8, 39. p. l.**

28 Pühhap.	Abfalom	ta.
29 Esmasp.	Isawat	
30 Teisipääw	Isawat	
31 Keßnåddal	Wolfgang	✓

16 nel selle ku päwal touseb päike pole tundi pär:
 rast kello 7 ning lähhab alla pole tundi pärrast
 kello 5; pääw on pitk 9. d 15. tundi.

NOVEMBER.

Talve: Ku.

1 Neljaspäät	Pühade P.	Selge
2 Rede	Pingede P.	ja
3 Loupäät	Kottlieb	...
Kawwalast Sullast Matt. 18, 23.		
4 Pühap.	22 P. p. 3. a. J. P.	9, 51. p. 1.
5 Esmasp.	Kasper	kilm.
6 Teisipäät	Daltser	
7 Keßnädal	Klaudius	Ränge
8 Neljasp.	Writs	Tuul,
9 Rede	Teodora	^
10 Loupäät	Martin Lutter	ja

Kohio: Rahhasi, Matt. 22, 15.

11 Pühap.	23 P. p. 3. a. J. P.	Martin Püff.
12 Esmasp.	Arkadus	10, 48 p. 1.
13 Teisipäät	Predrik	Lummes
14 Keßnädal	Leopold	
15 Neljasp.	Atanasius	^ sabdo.
16 Rede	Alneus	† Selle
17 Loupäät	Jonas	järrel

Sel Kuul on 30 Päwa.

Jairuse Lüttrest. Matt. 9, 18.

18 Pühap.	24 P. p. 3. a. J. P.	niis
19 Esmasp.	Lisbet	10, 25. e. 1
20 Teisipäät	Umos	ket,
21 Keßnädal	Mar. Ohwerb.	ja
22 Neljasp.	Sesilia	...
23 Rede	Klement	wihz
24 Loupäät	Josias	^

Hirmsast arrakautam: tödft. Matt. 24, 15.

25 Pühap.	25 P. p. 3. a. J. P.	Kadrina P.
26 Esmasp.	Jai	mas
27 Teisipäät	Konrat	1, 14. p. 1.
28 Keßnädal	Künter	set
29 Neljasp.	Swert	✓ Ilmat.
30 Rede	Andrese P.	✓

gmal selle ku päwal touseb päike pole tundi pär-
rast kello 8. ning lähkää alla pole tundi parast
kello 3. päät on pitk 7. d agga 17 tundi.

DEZEMBER

Joulo = Ku.

1 Loupääw	Urent	Ud=
Kristusse Sisse = seditmisest, Matt. 21, 1.		
2 Pühhap.	1 Kr. Tull. P.	dune.
3 Esmasp.	Parbo	✓ Pär=
4 Teisipääw	Ugaton	☀ 8, 8. e. L.
5 Restnädal	Wolber	✓
6 Neljaspääw	Niggolas	✓ rast
7 Kede	Natalia	sedda
8 Loupääw	Mar. Saam.	☿ on

Lähhet, eäne wimist Päwa. Luk. 21, 25.		
9 Pühhap.	2 Kr. Tull. P.	felget
10 Esmasp.	Lühhem Pääw.	Ilmat,
11 Teisipääw	Elso	☾ 2, 19. e. L.
12 Restnädal	Ottilia	☾ kül=
13 Neljasp.	Lutisia	☾ maga
14 Kede	NikasiuS	☼
15 Loupääw	Johanna	lo=

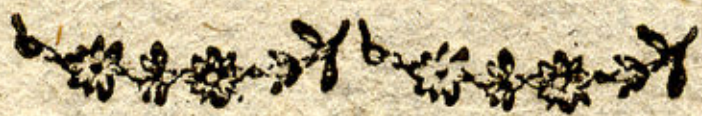
Joannes Wangi = Tornis. Matt. 11, 2.		
16 Pühhap.	3 Kr. Tull. P.	ta.

Sel Kuul on 31 Pääw.

17 Esmasp.	Albina	Tuul.
18 Teisipääw	Kristow	☼ ne.
19 Restnädal	10t	☼ 5, 38. e. L.
20 Neljasp.	Abraam	Lum=
21 Kede	Leina Pääw	mis
22 Loupääw	Neata	☾ sabbdo, ja

Joannesse Lunnistussest. Joann. 1, 19.		
23 Pühhap.	4 Kr. Tull. P.	Külme=
24 Esmasp.	Udo	mat
25 Teisipääw	Joulo	Päwat
26 Restnädal	Leine Pühha	tes
27 Neljasp.	Rolmas Pühha	(3, 5. e. L.)
28 Kede	Süta laste P.	wad
29 Loupääw	Noa	☼ aasta

Sest Immele = pannemissest. Luk. 21, 33.		
30 Pühhap.	P. pärr. Joulo	☼ peäle
31 Esmasp.	Silwester.	☼ Ots.
10nel selle ku päwal touseb päike werendel pär: rast kello 9. ja lähhab alla 3. werendel pärrast kello 2. pääw on pitk 5. ja üks pooltundi, d agga 18. ja üks pool tundi.		

Päike = ja Ku = warjutamisest.

Ehk küll sel Aastal Päike ka tsford, ja Ku, ka tsford sawad warjutud, siis ei polle enam kui üks ainus Ku = warjutamine meie Maal nähtaw: ja se sünnib 20 Päwal Süggise = ehk Mihkli = Kuus. Hakatus on Dse Kello 11 aial, se surem warjutamine on wähe enne Kello 12, ja Kello ühe aial on se Dts.

Armas = Tallo rahwas.

I.

Hobbose = tõbbist.

Hobbose = tõbbi liikub sagedaste, ja mitmes
 paigus meie maal. Et se üks raske tuhtlus
 rahwal on, teab iggaüks; agga küll ka wah-
 hest wiiks temma eest hoida ja temma wasto
 abbi leida, kui innimenne mõistlikul wiisil
 om.

omma loma eest hoolt laanaks, ja kõhhe ab-
bi otsiks, kui ta tüneb temmal wigga olles
wad. Sepärrast tahhan ma praego püsut
sest teile teada anda, kuidas hobbose töirwe
eest woib hoida, ja mis nou siis tulleb pid-
dada, kui hobbone haigeks jääb. Ei ma
tahha muud abbi nimmetada, kui nisuggust,
mis iggaüks tallo mees hõlpaste ja ilma su-
re lullota jouab sada. Kui se siis ka igga-
ford ei aita, siiski se mitto ford heaks tulleb,
ja ellades kahjo ei te. Wotke sepärrast sed-
da õppetust hea melega wasto.

Reigreennamiste on tarwis, et hobbose
hästi sawad allespetud ja sõdetud. Se olli tun-
namullo selgeste nähha, et se tõbbi ei hakkand
rammus hobbose peäle ni ussinaste, kui lahja ja
rammoto hobbose külge, ja kui ta ehk kül
hakkas, siis ommeti se rammus hobbone
joudis wastopäina ja sai mittoford terweks.
Sumbund ja leppastand heino ei sünni ella-
des

des hobbose anda. Murreetsego iggaüks, ni
paljo kui ta jouab, omma lomale head sünd-
sawa toito, ja ärgo olgo ilma asiata ahne
wilja toidoga. Hea selge kaer on hobbose
keige sündsam toit ja parrem kui jahhojoma-
aeg. Ka landle iggaüks hoolt et hobbose
iggapäaw rohkeste ja õigel aial sawad jo-
detud, ning andko head puhbast wet neil ju-
hallikast, ehk jdest, ehk heast kaerust. Mud-
dane soo-wessi, ehk seisnud sumbund hai-
soga wessi, ei kolba mitte. Selle läbbi ep
se tõbbi hakkab ja saab woimust, kui pal-
lawa poudse aial hobbose jannus seiswad,
ja ehk kussagil wet ei leia, ehk hädda pär-
rast muddast wet peawad joma. Ka on se
hea, kui kuima kõrge rohho - ma peäl hob-
bose karias käiwad, ja mitte maddala rab-
ba ehk so-ma peäl. Reifis paikus, kus mado-
dal karja-ma, so ja paks mets liggi olli,
seäl olli ka hobbose tõbbi raskem, ja surel
X 2 neid

neid ennam, agga kus lagge ja fôrge far-
jama olli, ja hea wessi liggi, seâl se tóbbe
ei sanud ni paljo kahjo tehha.

Kui nüüd kuluksle tóbbe jo lifumas olles
wad, siis on se wägga hea, kui hobbosed üs-
se ei lasta wälja, waid koddos tallis ehk lau-
tas perakse, ja kui ial lünnib, nisugguses
fures tallis ehk lautas, ehk ka reie al, kus
taul läbbi kaib. Ei se kolba, et hobbosed
sedda rohko sõwad, kus weel lange kaste
peâl, sest kui wägga pallaw aeg ja poud on,
siis wahhest langeb pahha kaste, mis kahjo
teeb. Monned moiskillud inimessed ar-
wawad sedda tóbbe sest tullemad, ja ka wah-
hest sest, et kuirwa pallawa aiaga keik sug-
gused pissolessed kahjo teggewad ussilesed
ja liblikesed ja nende noor suga rohko sees
ja rohko peâl on, mis hobbosed allaneel-
wad, sest et wiim sedda rohko ei olle loppu-
tanud, egga neid lomokessi saand kautada.

On

On tóbbe jo lifumas, siis on hea, et hooste
joma sisse adikast wallatakse. Ühhe toowri
wee sisse woib julgeste ühhe tobi adikast
pänna, ja sest hobbosel anda jua. Kui adi-
kast ei olle, siis lünnib ka happotaignast wee
sisse pänna, mis nisamma hea on. Weel
parrem se on, kui põlletud wina sees Kamwrit
sullatakse, ja adika sisse pännakse, ja se
Kamwri adikas neil iggapääw kurko walla-
takse. Sedda Kamwrit saab monne Koppi-
ka eest Upteli peält, ja ühhe tobi adika sisse
pännakse üks Loot Kamwrit. Sestammast
Kamwri adikast woib siis iggapääw hobbos-
el üks pool õlleklasi wssa, ehk kaks wina,
moõdo täit anda, kui tóbbe liggidal on, ol-
go kül hobbone weel terwe. Kui jo tóbbe li-
fumas on, ei se siis olle mitte ennam hea,
adrid hobbosel lasta, ja ka se arwatakse il-
ma asjata ollemad et femmale narred pän-
nakse, siiski need kül kahjo ei te.

X3

Saab

Saab nüüd hobbone haigeks, siis peab
 sedda kammri. ädlast weel rohlemine te
 male andma, ja tähhele pannema, kus roh-
 ta temmal se muhlt wälja aiab. On se kocht
 leitud, siis lähhab tarwis, et se muhlt rohhe
 saab wälja põlletud, ehk ka adri rauaga pis-
 sut katti lödud, ja temma peäle se plaaster
 ehk salw pandud. mis saksa keele spans wli-
 gi plaaster ehk salw nimmetakse, ja Ap-
 tefide peäl müakse. Se tissub sedda muhko
 üsua lahti, ja wihha temma seest wälja. —
 Monned kiitwad ka hea ollemad, kui haige
 hobbosel üks noa otsa täis rohkelist wärwi,
 mis Panskröön nimmetakse, ühhe mun-
 na koldsega sisse antakse.

Üks teine rohhi, mis wägga fidetakse, ja
 ussinaste aitab, ja mis iggaüks hõlpsaste
 woib sada, on se: Ühhe naela leht tubbaka
 peäle wallatakse ühheksa tobi õllut. Sedda
 fedetakse ni kaua, et kuus tobi temmast jär-

rel

rel jäwad. Siis tedda kurnatakse ühhe rät-
 tiko läbbi, ja pannakse üks hea lusika täis
 tõrwa sisse. Ka on se hea, kui nelli loti Sal-
 petrit, mis ka Aptefi peält saab, ja üks loot
 kammrit, mis põlletud wina sees enne sullas-
 tud on, ja üks peo täis penikest sola seina
 sisse seggatakse. Nüüd peab ta seisma, kuni
 ni ta külmaks sanud; ja sest antakse siis ig-
 gapäew haige hobbosel üks õlleklasi täis, ehk
 wies ossa ühhest tobist; agga hobbosel peab
 enne ülespidi petama, seini kui ta keik saab
 allaneelnud. Pärast peab se hobbone kaks
 korda kolm tundi sömatta ja jomatta seisma,
 enne kui temma diete saand hiigistanud, sest
 et rohhi on isse üks kange rohhi, ja aiab
 iggistama. Muhho peäle, kui sedda
 pans. wligi plaastrit ei olle, woib
 a ühhe teise salwi mārda, mis woist ja
 ammrist walmistakse, ja sedda peab igga-
 päew, ni kaua kui hobbone haige on, ueste

peäle pannema. Gesamma rohhi, mis nenda õle
lest ja tabbafasi sedetasse ja pörrast tõr aga
seggatafse, wõib ka terwe hobbosel anda,
fui tõbbi lifumas on; agga mitte rohlem,
fui agga igga nāddala sees, üks õlle klāfi
tāis. Ka se on hea, et hobbosel tõrwa fuit-
soga sawad hāsti fuitsetatud; segi peab neid
tõrwe eest hoidma nifammoti fui se jomaaeg,
mis ādikago ehk happotaignaga seggatud on.

Weel tulleb tādhele pānna, et se wāgga
tarwis on, et haiged hobbosel kōhhe terwe-
dest sawad ārralabhutud ja terwed hobbo-
sed foggoni seina ei sa witud, kus tõbbi li-
gub. Se on teāda, et tõbbi pea fūlge hā-
fab, ja kes tabhaks siis melega ennesele fah-
jo tehha? Surreb hobbone, ehk mu loom,
siis peab fūggawa auko fāewama, ello ho-
nettest fāugel ārra, ja fūhho lomad paljo ei
sa fāia, ja seina, fūggawaste, sedda rai-
bet mahha matma. Ei pea ka palja fāttega

nem

nende fūlge wutuma. waid pitka fāngidega
neid fātisma fūggawa auko aiada. Sest se
wõib innimesel haigust ja furma sata, fui
innimenne palja fāega nendega fūllitseb. Ka
haige loma jures tulleb hoida, et innimenne
sedda auro ei neta, mis fuust wālja fāib, eg-
ga felle mubho peāt, mis fāttilistud on ei
hinga, sest ka temma auro teeb innimesel pah-
ha. Sepārrast on tarwis, et se, kes rohto
temma furko wallab, ehk sedda mubho fal-
wiga mārīb, ehk plaastri peäle pannes, se-
ni omma ninna ja fūga fōrwale hoiab, ehk
ka rātriloga ninna ja fuud enne fūnniseub.
Se oli nāhha, et se tõbbi ka innimeste fūl-
ge hāffas, fui nemmad haige hobbosel auro,
alla nelafid; nemmad paistetafid āffliste ul-
les, said ka hirmsad mubhud wõitlefid fur-
maga, ja monned furrid ka ārra. Sest
wõib nūūd iggāfks ka moista, fui hirmus
se on, fui nifagguse furrud loma peāt nāh

)(5

mah

mahhatistakse, ehk kui halged weiksed m'ak-
se, ehk tappetakse, ja nende lihhasi süakse.
Surnud többise loma nahhaga wiaakse többi-
teise kohta, ja lähháb laiemaiks, ja innimes-
sed, kes többist liha söwad, lähwad haigeks,
ja sawad mitto kord hiimsa surma. —

2. Soolast.

Sool on wägga tarwilinne assti, ja ilma
sellela ei sa ükski lorda. Keigeennamiste
lähháb temma neile tarwis, kes kangeste
tööd tewad, ja iggaüks teab, et ilma solata
liha ehk kalla, ehk mu toit, ussinaste hül-
ka lähháb. Sola prugib ka meie tallorah-
was ommas maias rohkest, ja pudub tem-
ma, siis on kitsas ká. Tõteggia südda läh-
háb wessiseks, kui solast ei sa süa; sool kinnitab
terwist ja puhhastab innimesse l'ho. Weiksid ja
lambaid hoitab sool mitme suga-
se haigusse eest, ja parrandab wahhest ras-
ked

ked tõrwerd. Sullatamisse, sepi keetmisse,
parlimisse ja mitme mu tö jures on tedda
wägga tarwis. Kaerud sawad temma läh-
hi puhhastud, ja soolwessi kustutab keige
parreminne tullokest, mis lahti sanud. Se
parrast on ka sola palju ma-ilmast leida, ja
tanno olgofojal, kes sedda ni targaaste seadnud!

Oppigem siis ka moistma, kust sola woe-
takse, ja kuida tedda walmistakse. Temma
on kolmesuggune: merres on tedda keikis pais-
tus; monne järwe ja hallika sees on tedda
ka rohkest leida, ja siis on ka monned sured
máed, kust tedda wália kaewatakse. Teine
on nüüd hallika sool, teine merre sool
ja teine iálle mis nimmetakse k'iw'wi-solaks.
Hallika sool arwatakse roa walmistamisse
tarwis keigeparrem ollewad. Mitme made
sees, isse árranis Gassamaal, leitakse n'isug-
sed hallika-soned, kus sullatud sool sees on,
mis need soned, ma p'oues, k'iw'wi sola mág-
gedest iábbi miines, enneje kasa wotnud.

Geest weest fedetasse se sool nüüd wälja; aga seal kallal on palju tööd. Esiteks on tarwis katsuda, kas nifugguse hallika sees ka sola kü, et se sedda kullo maksib: nifuggust padda seenna ehitada, kus sool walmistasse. Kui nüüd sel hallikal sola kü, siis rommatasse müür ehk tuggew pu-sein seenna koha temma ümber, kus ta maast touseb, ja ka seina, kus sant wessi woiks sisse joosta. Wihma wasto ehitasse kattus peäle, ja nüüd wiinutasse se solane wessi pumbidega ülles ja pañnasse kema. Kui palju sola selle wee sees ei olle, siis pañnasse tedda weel enne ühhe isse hone sisse mahatilkuma, mis kahhest seinast kattussega ehitud on, nenda et tuul läbbi läib. Selle läbbi kaub paljas wessi ennam temmast ärra, ja se, mis mahatilkub, ja tõrrede sees al koggudasse, pañnasse ikka ueste seinni tilkuma, seinni kui temma sünnib uenda keta, et ei olle palju puid tar-

tarwis temma keetmissega raisata. Se mis nüüd tõrrede sees ülle jääb, wiaasse isse hõne, ehk paia sisse, ja pañnasse raud pañnude sees keema, kuini sola terrad wee peale tousewad. Keik waht saab peält ärrawoetud, kui ta keeb, ja kui siis wimaiks dige sola, naht wee ülle jõe, siis on ta küps, tuloke saab wähhendatud, ja sola terrad langewad pohja. Pu labbidattega lobitasse tedda siis kowide sisse ja pañnasse isse tuppa kuwama. On ta kuwaks sanud, siis lastasse mahha, ja tambitasse watide sisse. Hea sool on walge, kuw ja kowwa; ei läb, hä tule ká niiskels, sullab pea wee sees, ja sütte peäl ta pliksub wahuuste.

Merre sool mis meie maal teige ennamiste tallo - maias prugitasse, saiaasse sure merre weest, ja ka solaste järwede weest, mis mitmes paigus, ka wenne - maal, leitasse. Maddalad laiad koopad kaewatasse, ja se wessi

wessi lastasse merrest ehl järwest nende lopa-
de sisse. Seäl se paljas wessi päwa pais-
tes laub ja hingab ärra, ja sool jääb järrel.
Nende made sees, mis põhja pool on, pañ-
nasse se koggotud wessi külmetama, ja siis
se sool wissatasse wälja, sest se paljas wessi
ühti agga lähhab jääks, agga mitte se sool.
Kui nüüd sel wiisil hulk sola kous, siis tedda
jälle puhta wee sees sullatasse ja pañnasse
ueste seisma, seini kui se wessi jälle laub
ja ärrahingab, ja puhhas sool järrele jääb.
Selle sola karo on hal, ja temma maggo
pisut wihha, agga siiski on temma keige
parrem sool lihha ja kalla solata, sest temma
on wäggewam kui hallika-sool.

Kirowi-sool on maias wäga hea pida-
dada. Tedda pañnasse lautade sisse, et
weiksed ja lambad tedda noliwad; ehl ka jor-
ma aia sisse, mis weiksed ja lambad jowad.
Selle läbbi nemmad sawad miime haigusse ja
tõw-

tõwwe eest hoitud. Se Kirowi-sool nüüd
on isse mitme suggune. Wahhest on tem-
ma kowwa, wahhest pehmem; wahhest puh-
has, wahhest weel rojane, wahhest selge
kui jää; tedda leitasse halli, koldse, punnase,
rohhelisse ja kirja karmaga. Mis üige selge
on, sünnib kobbhe prulida, mis rojane on,
saab enne puhastatud ja kedetud. Se Kirowi-
sool murtasse ja kaewatasse mäggede
seest, mittokord suggawaste mäggede põhjast,
kus mäed õned on, ja kuhho teed ja treppid
alla lähwad. Se ülleml ja sureml sola mäg-
gi on Pohla maal.

3.

Raua st.

Elo tarwidust ja toidust ei saaks ni hõlps-
saste kätte, kui raua meil ei oleks.
Wilmne, mis ma püüest kaewatasse, ei
maks raua wastu, ja ehl oleks kulda ja
hõb-

höbbedat märta paljo meil ollewad, siisk
olleks ifla häddakinne ello meil, kui rauast
pudo olleks. Ilma temmata ei saaks põllo
tõ tehrud, ei saaks leiba süa, egga muud
tätte, mis ommeti ülespidamisets tarwis
on. Ei mingisuggused handwerkid ehk om-
meti mehhed saaks ilma rauata korda, sest
ennamiste keif tõrjistad walmistakse rauast.
Sepärrast on ka rauda ennamlodud kui
muud kallid kowid, kust kulda, höbbedat,
tinna, waske ja muud nisuggused asiad saia-
se, ja tõest on meie kohhus, ka selle eest au-
pakkuda Temmale, kes taewas ja ma peäl ja
ma sees omma wägge ja tarkust ülesnäinud.

W hest, agga wägga pissut, leitakse
rauda ma pües, mis jubba kohhe hopis-
walms raud on, ja isseennest kowaks ja
pahaks sanud. Ei selle kallal olle siis ennaml
leggemist, agga sedda on ifla wägga wägga
pissut. Muudo tedda leitakse teigeennamiste
mäg.

mäggede sees, kus temma kowwiga seggane wah-
hest kowwem, wahhest pehmem on, ja wälja sul-
lata tullet. Meed kowwid isse, kus rauda sees on,
on mitmesugused. Üks nimmetakse: Magnet.
Temmal on se imme wiis, et ta keif rauda,
ja keif, kus rauda sees on, ennese pole tom-
mab, ja kui ta lahti kusiagil rippub, siis ta
ernast ühhe otsaga põhja, ja teisega louna
pole pörab. Tedda leitakse paljo, ja tem-
ma annab rohkesti rauda wälja. — Teine
kowi on otse nisugaune paas, kus rauda,
me wiit, ja wahhest ka pissut kulda ja höb-
bedat kow on. On ta koldne, siis ta ann-
ab paljo weewlit, on ta halli ja pruni kar-
waga, siis tal on ennaml rauda sees. —
Teine kowi on jälle waigo sarnane, ja ann-
ab ka paljo rauda. — Siis on jälle mon-
ned teisid kowid, kus se raud otse kui lubbi
sees on, wahhest kowwa, wahhest murre.
Monned neist leitakse maddala made peäl, so-
de

de ja järwede sees; agga surem hull neist kae-
watafse mäggede seest. Ülleiultse tulleb tõhhe-
le pañna, et ei olle mulda egga fiwmi paljo
leida, kus pissut rauda sees ei olleks; ka ras-
ke lima sisse on tedda pandud. Weesi, ja
mis ial ma peäl kaswab, en pissokeste raua
tülkidega seggatud, ja mis weel ennam tul-
leb imneks pañna, ka ellusad lomad kand-
wad nisugusti raua: pöremo omma ihho sees,
ja isse ärraniste on tedda inimesse jures lei-
da. Inimesse werre ja ka temma lihha ja
lude sisse on tedda lodud. Ei küi paljas
film sedda ei nä, agga siiski tedda kunsti ja
targa nou läbbi leitakse. — Se raud, mis
meie ostame ja pruukime, tulleb suurte mäg-
gede seest, ja nisugaused mäed on keigeeuma-
miste Wenne-ja Rootsi maal, mis ennam
rauda wälja andwad, kui ial need mäed
teiste made sees.

Wal-

Walmistud raud on sinnine, must ja hal-
kawa polest. Temma on keigest wäsest,
mis fiwmiwest walmistakse, se kowem, ja
keige rassem sullatada. Ka on temma se
keige sitlem, agga teised on rassemad; tin-
na üksi on temmast kergem. Ta lähhab tul-
le sees pea kumaks, agga ahio tulles ei ta
sulla mitte. On ta kumaks sanud, siis lenda-
wad sädmed ja plaskwad, ja temma on
siis ni tümma, et ta annab ennast tagguda
ja kolkwota. Taggudes kargawad temmast
need raua taggid. Tule ja mürja kae tulleb
pea roost ta peäle. Temmast walmistakse
tärnas.

Sedda rauda neist raua fiwmiwest kätte
sada on üls raske ja tütarw id. Parrem
raud on se mis sitle on, olgo ta külm ehk
olgo kumaks tehtud. Agga surem hull neist
raua fiwmiwest andwad abrast rauda wälja.
Need fiwmiw isse on lahhesuggused, teised

on

on need, mis rasked sullatada on, telfed
jälle need, mis pea sullama lähwad. Sed-
da möda need liwwid, sedda möda ka setõ.
Need liwwid sawad essiteks läbbi katsutud,
ja teine teiste seast wallitsetud. Siis woe-
takse neid sullatada. Ennemuiste sedda teh-
ti ühhe mäeküino peäl ümmarguse augo sees,
mis seks kaewati. Se auk müriti seest, ja
tenima su peäle pandi kord tullised süssi,
kord neid liwwa, ja jälle süssi ja jälle liw-
wa, wahhest nellikümmend jalga kõrguti;
kahhefordse lõotsaga tuloke seini õhhutati,
kui tarwis olli, ja liwwidest raud wälja sul-
las. Alga sel wiisil tullurati wägga paljo
süssi ja puid. Pärast sedda ehhitati ahjud,
kakssteiskümmend, ka kuusteiskümmend jal-
ga kõrguti, ja kolm jalga laiuti, ja nende
sees sullatati selget rauda. Alga el nende
sees sündind leif riisto rauast wallada, se
pärast petakse praego teistsuggused kõrged
ah-

ahjud, mis kaksikümmend ja kolmikümmend
jalga kõrguti on. Neil on kahhefordne
müür, nelli ja kuus künart paks, ja nende
sees se rauaküwi sullatakse. Hea se on,
kui se küwi enne monda aega tule kääs seis-
nud. Selle ahjo sees on üks auk, mis saue-
ga küni määritakse. Kui nüüd tünnusse et
selle ahjo tulle asse jo sullatud rauaga täis
on, siis lastakse tedda seft august mahha
ma peäle ühhe reini sisse, mis liwast teh-
tud on. Ka woetakse raud lusikaga sula-
tud rauda otsekõhhe ahjust wälja, ja seft
wallatakse woormide sees, leifsuggused raud-
riistad. Se raud, mis ahjust mahha las-
takse, ei kolba weel seppal; tedda wiaakse
nüüd ühhe teise tulleasfeme peäle kus tedda
ueste sullatakse, ta utakse ja sittaft puhhas-
takse; ja siis temmast wast walmistakse need
raud lattid, suremad ja wõhhemad, mis
seppa tõ tarwis kolbawad. Wahhest pan-
nak-

naſſe ka ſe raud, mis eſſimeſſeſt ahjuſt mah-
ha laſti, ühhe teiſe tulleaſſeme peäle, ühhe
otsaga, mis haſſab ſullama. Saab ta
tümmaſs, ſiis paſſinaſſe üks tolline raud lat,
pu warrega tagaa, temma ſiſſe, ja terataſ-
ſe ühtepuhtu ümber. Se raud, mis ſullab,
wiinab ennaſt üünd ſelle latti ümber, ja läb-
hää ſe läbbi weel ſittemaſs ja puhtamaſs.
Alaſi peäl ta-utaſſe temmaſt wäbhemad
lattid, mis ſiis ka müaſſe, ja keigeennamiſ-
ſe wenema ja parrema raua tö tarwis pru-
gitaſſe.

Seſt rauaſt, mis eſſimeſſeſt ahjuſt mah-
halataſſe, walmiſtaſſe ka plekki, muſta
ja walget, ja ſeſt rauaſt, mis ſe keiae ſittem
ja puhtam on, tehhaſſe raud trati, kuſt ſiis
jälle keiſſuugufeſed nõälad, õmbluſ nõälad,
juntſt nõälad, wõrgo nõälad, ſulfa-war-
dad, linna-hariad, aajaſad ja hagiſad, ja
muud aſjad walmiſtaſſe.

Eär.

Tärraſ, mis rauaſt tehhaſſe on kowwem
ja ennam abraſ, kui raud, ſullab hõlpa-
minne, ja ei rooſte haſſab ni uſſinaſte tem-
ma peäle. Temmaſt tehhaſſe keiſſuugufeſed
kallid ja illuſad aſjad ja riſtaſad. Kui kowi-
ga temma waſto lüaſſe, ſiis temma aſſinab
tuld. Rauaſt ja tärraſeſt walmiſtaſſe ka
rohto, mis mitmes haigusſes arſtid pruſi-
wad, ja mis ihho terwiſt liinitaſ.

4.

Heeringitaſt.

Heeringid ei püta ei meie merrede egga jõg-
gede ſees, ſiiski tüñneb ſedda kalla iggaüks,
ja ka meie maal pruſgitaſſe tedda rohkeſte.
Neid on nimmetamatta paljo lodud, ja ſeſt
et innimeſſed neid on moſiſnuud wiſi pärraſt
ſolata, on nemmad kü maſ poleſt igga
aial aruſad ja ſündſarwad, kü ta terwiſe
poleſt head. Nüſſad ja waſeſed ſõwad neid
hea

hea melega, ja sepärrast wotke kuulda, mis
meie neist teame.

Meid on kumme eht üksteistkumme sug-
gu, agga nende keikide ihho on penike, nen-
de peälminne loua, lu on rakkimine, ja kõh-
ho al on neil terrawad somusied. Nemmad
ellawad merre pohjas ja sõwad seal pisso-
kessed ussikesed, kalla kuddo marjad, kalla
piad ja ka üht isse suggu piskakesi wähti.
Meie raimed, mis meie merres paljo pütas-
se, on heringi larnatled ja nende suggu, ag-
ga neist wähemad ja lahjemad.

Immees tulleb paäna, et heringil kahhe-
lordne maggo on kummagil toli pitkus.
Nemmad ellawad mitmes merres keige en-
nanniste pohja-pool, ja andwad ennast mit-
mel aial, wahhest kerrwade, wahhest sui,
wahhest süggise püda. Kui nende kuddo-aeg
tulleb, siis nemmad nenda kui ka muud kal-
lad, tullwad merre pohjast wälja, ja otsi-
wad

wad maddalamad kōhhad ja merre äred,
señni kui nemmad kuddus on. On se aeg
mōda lāinud, siis kadduwad nemmad jār-
ko ārra, sest nemmad lāhwad jālle merre
sūggawa pohja. Se kuddo aeg on mitme
sūggune sedda mōda, kui wessi, nende ell-
missē kōht ja nende wannadus on. Neil,
mis kerrwade kuddus olnud, ja pārrast pū-
tasse, ei olla marja egga pima sees; neil,
mis sūggise kudduma lāhwad, on kōht tās
pima ja marja. Kui kuddo aial wāgga
kūlm ilm tulleb, jātwad nemmad kuddomist
monneks aiaks seisma, ja andwad ennast
merre pohja. Kui siis monne pāwa pārrast
se kuddomisse tō neil hōpis lõppetud on, lāh-
wad nemmad ārest ārra kōrge merresse āhhe
mūrrinaga, nago peaks raske sadde mahha
tullesma.

Nende siggidus ja nende märkamatta suur
hulk tulleb wāgga immeks paäna. Ühhe
mer.

merre peäl, pohja pool, mis liggi kaks sada
da pennikoorma pitk on, on kaks oesa herin-
gittega ülle ja ülle laetud, kui nende aeg
tulnud, et nemmad merre pohjast ennast ülles
andwad. Nemmad on wahhest ni paksust
kous, et laewad ei tahha läbbi sada, ja
wahhest on neid monnes äres ni palju, et
innimesed neid suurte pu luskattega weest
tõstwad. Kõl neid tündri laupa korraga
pütasse, kui on neil ka muid waenlasi, mer-
re lomaid ja merre lindusi, kes neid allati
takkatiusawad ja neelwad, ja siiski ei olle
tunda, et nemmad kahhanewad. Umbes
on ärraloetud, et igga aasta üks tuhhat
ford tuhhat neist pütasse, mis üks märka-
matta hulk on, ja ni samma palju, ehk ka
weel rohkeminne sõwad wist teised lomad
merres ärra, ja siiski tulles igga aasta ni-
sammastugune suur hulk jälle merre pohjast
wälja, ja ainnab ennast püda. Eks nisug-

gune suur siggidus tulle inimese paäna? ja
eks tulle koiat lita, kes sedda nenda seadnud,
et se kalla, mis inimestele ni palju lead
sada, ni rohkeste mitte üks päinis siggi-
waid et temma ka isse raäna äre tulles, et
innimesed tedda kätte sawad. Igga inimese
sed peawad ka hoolt kanda, et nemmad
mitte omma sü läbbi neid ei wähhenda; se
pärast on ka Hollandi maal, kus neid teige
ennamiste pütasse, se kowwa kätt antud, et
seäl, kus se parram püüdmissse koht on enne
Jani päwa ei rohi nota sisse lasta. Kalla-
mehhed ja matrasid, kes lähwad neid püüd-
ma, peawad enne wandega tootama, et
nemmad ei tahha neid enne püda; ja näd-
dol enne kuu lapäaw peab keifis paikus se
heringi püüd õpetud ollema. Se kätt on
luddomisse a a pärast targaste antud.

Mis siiski nende rohke hulk aitaks, kui
neid ei moistaks õiete solata, ja se läbbi hoi-
da, et nemmad hukka ei lähja. Temma
on üks raswane kalla, kes koihe, kui ta
weest wälja tulnud, sandiks lähhäb. Se-
pärast peame selle innimesseweel auustama,
kes esiteks on õppetanud neid nenda solama
ja walmistama, et keik innimesed neist kas-
so sawad, ja mitto tuhhat ja tuhhat nende
läbbi ennast ka toitwad. Sedda on nüüd
jo rohkem kui pool neljat sadda aasta, et
üks niuggune moistlik ja tark innimenne
Hollandi maal ellas, kes sedda walmista-
mise ja solamise tööd leidis ja õpetas.
Pärast sedda õppis sedda ka mu rigi rah-
was; siiski praego weel Hollandi maal need
parremad ja maggusamad heringid walmis-
tasse. Tubba merre peäl woetakse sisselond
wäla, agga marri ja piim iäetakse sisse,
siis pannaakse neid kakssteiskümme, liggi kolm-
teist.

teiskümme tundi wäggewa soolwee sisse, ja
siis pannaakse neid tündridesse. Ma peäl
woetakse neid jälle wälja, ja siis pannaakse
neid teise solaga ueste jälle kord ikka korra
pärast, teiste tündride sisse, parremad isse,
ja pahhemad jälle isse seltsi. Hollandi maal
ei woeta tündride tarwis muud kui taime-
puud, et heringil ei pu maggo pea tullemä,
ja siis märgitakse need tündrid, sedda möda
need heringid parremad ehk alwemad on, ja
sedda möda on siis ka nende hind kallim ehk
alwem.

